

Murat Gülsoy

BİR YORUM

Zeki Z. Kırmızı

2016

1

Gülsoy, Murat; Nisyan, (2013)

Can Yayınları, Birinci Basım, Şubat 2015, İstanbul, 112 s.

*

Gülsoy, Murat; Yalnızlar İçin Çok Özel Bir Hizmet, (2016)

Can Yayınları, Birinci Basım, Ocak 2016, İstanbul, 204 s.

Murat Gülsoy'u 2004'ten beri (**Bu Filmin Kötü Adamı Benim**, 2004) hoşnutsuzluğum artarak okuyorum. Okuduğum sekiz kitabından 1 öykü ve deneme dışında kalan altısı roman. Yazınımızda kendine özgün bir yeri aralayan, buluşçuluğu ve anlayışına çok şey borçlu biri. Hakkında 10-15 sayfa yazmışım geçmişte. Önce düşüğüm notları okuyacağım, sonra yazarının son iki kitabı hakkında düşüncelerine bakacağım bulabilirsem.

Bu Filmin Kötü Adamı Benim (2004) hakkında düşüğüm birkaç tümcelik notta yazarın duygu aktarımında dürüstlük zorlamasını ve öne çıkarılan kurgu oyunlarını imlemişim.

Sevgilinin Geciken Ölümü'ne (2005) değindiğim notta ise, ardçağcı (postmodern) yaklaşımını görmüş, yerinelik ve eşdeğerlilik vurgusunu bağlamdan kopararak gizemciliğe (misticizm) taşınmasından huzursuz olmuşum. Bu durumda soru, sorgu işlevsizleşiyor. Gülsoy'la gerilimli okuma geleceğimi öngörmüşüm neredeyse.

İstanbul'da Bir Merhamet Haftası'nda(2007) işi biraz daha sıkı tutmuş, yazı tutumunda (poetika) gizemleştirme eğilimine değinmişim. Kurgu (oyunu) yine öndedir. Öyle bile olsa arkada yazarın şaşırtarak aydırma niyeti doğru görünmüş bana. Gülsoy'u okumayı sürdür demişim **2007** de.

602. Gece'nin (2009) yazın çevremizde çok yankılanmış olsa da yazında çağcılık (modernizm) çözümlemesine takıldığımı, Gülsoy'la 20-30 yıl geriye savrulduğumuzu, bir şeylere haksızlık yapıldığını yazmadan edememişim **2010 Okumalarım**'da.

Tanrı Beni Görüyor mu? (2010) hakkında **2011 Okumalarım**'da kurgusal oyun tutkusunun yükseldiğine çekmişim dikkati: Yazıyı oyuna bağlamak. Benzer yazarlar içinde onu birçoğundan daha nitelikli, düzeyli bulmamı açıklamaya yeltenmişim. Okuduğum bu tek öykü kitabında, okurun yalın anlatı biçimiyle sürüklenirken beklenmedik, oyunlu içeriklerle kışkırtıldığını, deneyselliğin öne çıkarıldığını, anlık ve yaratıcılığın temel yazı içgüdüğü olduğunu yazmışım. Kitap bir yıl içinde ikinci baskı yapmış. Küçük yazıda şimdi okuyunca ayrımsadım, zekâ karşılığı **anlık** yerine **anlık** (zihin) demiş durmuşum. Gülsoy'da oyunun hazzı bir gelecek düşüne katışsaydı birçok sorun (benim açımdan) aşılmış olurdu kuşkusuz. Seslenmişim: Seni eğlenmek için okumam olanaksız. Şöyle yazmışım: "**Yazıdaki çekiciliğin kaynağı da sanırım buradan. Olağanın içinden taşan ve anlaşılamayan (anlaşılamayacak olan) olağanüstü, gize dönüşür, yani dönüşüm (metamorfoz) gizin kendi olur, beklenti okutur.**"

Baba, Oğul ve Kutsal Roman (2012) için yazdığım uzunca yazıda yazarla yollarımızın çatallandığını söylemişim ve yine aynı şeyi: "**Buluşçuluğun ve kurgunun anlatıyı (türü) ele geçirmesi.**" Sürdürmüşüm: "**Gülsoy yatırımını düşünme, kurguya, buluşa yapıyor artan oranlı. Neden böyle yaptığı açık, kaynaklarıyla ilgili bu... Dayandığı kaynaklar onu bu seçimi yapmaya zorluyor. Seçimin bağlamı ise postmodernite. Dolayısıyla oyun (!) kuramı. Gerçi kaynaklarının zorunlu sonucu bu, diyemeyiz. Ama kalın bir bağ ve çizgiden söz edebiliriz. Romanına koyduğu şeyler**

(kişi, yer, söz, olay, vb.) anlamın kıyısından dönecek biçim ve düzeyde ilişkilendiriliyor ve okur kesinlik (ve yargı) düşüncesinden böylelikle uzak tutuluyor. Çünkü yazarın tam da istemediği şey okurun bir açıklama olanağına kavuşması, seçebilmesi, yargı üretebilmesi... Okur eşiğe getiriliyor ve orada bırakılıyor (**Pardon, efendimiss.**)” (2012 Okumalarım) Yavanlık izlenimi, son duygum olmuş.

*

Yazarlarımızın bilgisunar sayfalarına arada bir bakarım. Çoğu tasarımdan ama daha da çok güncellemeden sınıfta kalan sunumlardır. İşin önemini kavramış, sanal evrene (!) sıcak ve yatkın Murat Gülsoy gibi çok az yazarımızın sayfaları iyi, yeterli. Görev sanatçılardan beklenmemeli kuşkusuz, sanatçıyı ve ürünlerini üstlenmiş bir kurumlar (sendika, dernek, ajans, vb.) olmalı, yazar örgütleri üyelerinin bilgisunar sayfalarını yapmalı ve güncel tutmalı. Sayfalarda özellikle yazarın yapıtları, yapıtları üzerine söyleşiler ve yazılar kesinlikle bulunmalı. Hiç değilse bağlantıları verilmeli. Üstelik tüm bunlar ölçünlü, tutarlı sunumlar, biçimlerle tasarlanmalı.

Gülsoy’un kendi sayfalarında yapıtlarının yayın bilgileri yetersiz. Ama yapıtlarla ilgili belgelik (arşiv) bölümü iyi... Ben de oradan özellikle 2013 yılı ve sonrası yazı, söyleşileri okumaya çalıştım.

Genel olarak yayıncılığımızın değerlendirme, hatta tanıtım boyutunun yüzeysel olduğunu içim acıyarak söyleyebilirim. Bir noktadan sonra güncellik, halkçıl ekin (popüler kültür) ve beklentileri, tüketim yaklaşımları tanıtımları da, söyleşileri de güdümüne alıyor, biçimlendiriyor. Sanatçı ikilemler içerisinde gerilimler yaşıyor belli ki. Böyle bir ülke, kısır ekinse ortam, vb. *amour fati* noktasına taşıyor birçoğunu. Bunu seven, tepe tepe kullananı da var. Az da değil. Murat Gülsoy’un söyleşilerinde nitelik konusunda duyarlı, dikkatli olduğu açık ama tutumunu sonuna dek ilke sorunu yapmak istemediği de anlaşılıyor. Bunun için kimse (Çok daha içler acısı durumlara tanık bir okurum, sindiremediğim, benimseyemediğim durumlarla karşılaşmak zorunda kalmış biriyim.) kimse suçlanamaz ama okur da içinde herkes suçlu, sorumludur.

Yapıt odaklı (bana göre olması gereken) söyleşiler çok değil. Yazılar ise genelde sıradan tanıtım yazıları. Oysa derinlikli bir ele alınmayı artık hekim eden bir yazarımız Gülsoy. Terslik de burada. Yazarın yazıyla ilgili yaklaşımında... Bırakın okuru, yazın çevresini bile ataklarıyla ele avuca gelir olmadığı konusunda kandırmış gibi görünüyor. TV’lerde (genelde iletişim ortamlarının tümünde) *kör tuttuğunu* türünden yaygın anlayış bir toplu kalıp davranışa dönüşmüş durumda. Birini ortaya alıyorlar ve dünyanın tüm konularını (deprem, Nobel, kuraklık, Suriye, teknoloji, gizemcilik, inançlar, ABD, emperyalizm, El Kaide, vb. usunuza gelebilecek hemen her şey) ortaya alınmış, her teldenci ustaya (üstad, duayen) soruyorlar. Ona sormadıkları belki bir şey kalıyordu: gerçekten varsa bildiği, bilebileceği, uzmanlık alanına giren şey. Söyleşilerde ya da yazılarda yazarın çeperinde dolanan ve yazarı yoklayan dokunaçsı bir teknik, vur, aldığı al, kaç taktiği sıkça güldürüyor beni. Sonra satar mısın, ne yaparsan yap! Yazar da aslında nam olsun diye mi bilmem, bunca geyikten hoşnut neredeyse. Şunu demiyor: *Kitap orada*. Kitabını ortalamaya bir de açıklama zorunda kalan yazarımızın vay haline! Ne acı durum!

İyi de yazarla konuşulmaz mı? İşte bunca bok püsür (açıklama, anlatma, anlama niyeti) bir kenara süpürüldükten sonra yazarla konuşulur. Yapıt ikisinin ortasında durur ve esinler, ötelere doğru. Okur (eleştirmen) yazarla beraber şarkı söylemeyi dener. Emek, çaba, saygı meselesidir. Belki Gülsoy’un yazı(n) dışı uzmanlığı bu türden sorgulamaların kaynağı olabilir. Ha, unutmadan, Gülsoy’u da eleştirerek şöyle bir kestirip atayım: Yazar yapıtını gerçekte bilmez ya da en az

bildiğidir. Bu nedenle usu bir sonrakine şimdiden takılmaktadır. Yapıt(ı) artık içinde değil dışında, hatta karşısındadır. Kitabın karşısında herkesten biridir. Canım hiç mi yaratma ayrıcalığı, iki santim yerden yüksekliği olmasın? Bana göre olmasa iyi olur. Yazmak nedir (ki)? Eşitler dünyası tasarımı... Yoksa yanlış mı biliyorum ben?

- Bunu bilemem.
- Bilmiyorum.
- Kitaba bakın.
- Hayır.
- Evet.
- Yok.
- Beni aşar.
- Bir açıklamam yok.
- Yersiz bir soru.
- Uzmanı değilim.
- Boş konuşuyorsunuz.
- Bu soruyu geçin.
- Söylenecek bir şey yok.
- Yazmak hakkında konuşmaya yetkili görmem kendimi.
- Okurun sorunu.
- Anlamaktan ne anlamalı bilemem.

İşte böylesi bir sanatçı (yazar) tutumuna derinden saygılıyım. Çok azlar. Borçsuzdurlar. Alacaksınız da. Onlara bir şey veremez, ısmarlayamazsınız. Onlar yazar, yazdıkları hakkında ise olabildiğince az konuşurlar. (Yanlış anlaşılmasın. Bunlar emir komuta kalıpları değil, kimseye bir şey dayatan yok, isteyen istediğini söyler, başka ne olabilir örnekliyorum, savsız, senetsiz sepetsiz. Çekiveririm kuyruğundan olur biter sonuçta. Ve 'tavşan dağa küsmüş' mü olur?) Toyluk, gençlik vb. hafif açıklamalardır. Benim söylediklerim ise bu yakada gördüklerimle ilgilidir kuşkusuz. Öbür yakadakiler bırakalım öbür yakada kalsınlar. Şimdi bu küçük dertleşmeden sonra (sahiden yayıncılığımız, yazınımız konusunda çok kötü doluyum.) Murat Gülsoy'un iki kitabına dönebilirim.

*

Açık sözlü, düşüncelerini içtenlik ve dürüstlikle dışa vuran yazarımızın genel yazı tutumu hakkında kendi söyledikleri onunla ilgili olarak 2004'den beri birikmiş kanımı pekiştirdi desem çok yanlış olmayacak. Arada çok yankılanmış bir romanı (**Gölgeler ve Hâyaller Şehrinde**, 2014, Sedat Simavi Ödüllü), neredeyse önyargılı biçimde, çok yankılanmaktan ötürü olsa gerek, atladığımı belirtmeyi zorunlu görüyorum. Yazacağım şu birkaç sayfayı etkiler miydi kestiremiyorum. Kendi okurluk deneyimime güvenmek zorundayım. 2013'te yaptığı bir söyleşide (NTV MSNBC, 19 Şubat 2013) şöyle diyor: "Romanda farklı anlatım biçimlerini araştırıyorum. Hikâye etmenin güvenli yollarından saparak, daha karanlık deneyler yapmak beni başından beri çekiyordu." 5 Şubat 2016 tarihli *edebiyathaber.net*'de Merve Koçak Kurt'la yaptığı söyleşide de benzer bir şeyi vurguluyor: "Roman yeni anlatım ve kurgulama biçimlerinin araştırıldığı bir edebi kurmaca türüdür. Benim için yeni anlatım biçimlerini araştırmak özellikle de kurgu ve yapı açısından çok önemli. Tek boyutlu bir olay örgüsünün içine sıkıştırmak istemiyorum anlatacaklarımı. Sıkıştıramıyorum da zaten. Hep dışarıda kalan bir şeyler oluyor. Bu sefer kitabı kurarken bu dışarıda kalanları içeri almaya çalıştım. Önsöz, sonsöz, ekler, siyah sayfalar hep bu çabanın

görünümleri.” Gerçekten (sahici) bir şey diyen hiç değilse ülkemizde az bulunur olduğundan tümceler düz, eğri, yamuk tüm içerimlerine bakıyor, aval aval bakmakla kalıyorum itiraf ederim. Çünkü ben kolayca her yerde söylenebilecek, ağırlığı varmış gibi görünen ama ağırlıksız sözlerden bıktım usandım. Ve anlayamıyorum ‘*Romanda farklı anlatım biçimleri araştırmak*’ derken ne söylenmek istendiğini. Böyle bir sözceye değerler, yöntemler, ötekiler vb. sayısız açı ve düzeyden bakılabilir. Biri öbürünü tutmaz. Romanda farklı anlatım biçimleri araştırılmazsa ne olur? Gülsoy tutumunu yargıya, dolayısıyla bir önermeye mi dönüştürüyor? Kendi alanını, sınırlarını belirlemiş mi oluyor böylelikle? Peki, bir yazar ne yaparsa bu araştırmayı yapmış olur? Anlatım biçimleri rafta hazır bekleyen sıradaki mi? Yaratıcı anlayış yeni anlatım biçimleri araştırmakla sınırlanabilir mi ve anlatım biçimleri araştırması yazarın yeteneklerinin öncelikli gerçekleşme alanı ise öncelikleri değişik yazı girişimlerini nasıl yorumlamalı? Belirsiz, genel bir söz. Her yazarın her çalışmasında anlatım biçimleriyle bir derdi olur, yazar sahiden yazarsa. Çünkü elinin altında yazınsal gereği en uygun, amacına denk düşecek biçimlerde biresimlemek ister. Araştırması çok boyutlu olmak zorunda... Eğer yazı (anlatı) bileşenlerinden birine takılırsa (bir tür psikoz) araba atları çekmeye başlar. Geriye kalan Zatisungur Gösterisi’dir. Yetkinlik, ustalık, kusursuzluk hevesi; takınağı büyütme başka şeye yaramaz. Bir kez yapıt bileşenine düşmüştür ve içeriğini bu bileşenin konumlanışından, yerleşmesinden üretmektedir. Aynalı turalı pullu bir şeyle burun buruna gelmemize *ramak* kalmıştır. Söylemi çözümlenme ile uğraşmayacağım, buncası yeter. Boş konuşmanın ustası insanların toplumdur. Genelgeçer, kof yargılara aşırı düşkünlüğümüz irdelense yeridir. Bu tuzağa aydının sıkça düşmesidir asıl sorun. Tuzağa yakalanmış aydın topluma kurulmuş tuzağın aracılığını (taşeron diyorlar) yapar olmuştur. Bile bile, umarsızlıktan kofluğu besler, belki acı da çekerek katkıda bulunur. Kimse bu duruma düşsün istemem.

Öte yandan bir sanatçının (yazar) ilk etkilerini aldığı kaynaklarla buluşma biçimi, sınırı, okumalarına yön veren bağlanma, vb. bir etkileşim siyasetine yükseltmek zorunda. Ayfer Tunç’la söyleşi kitabındaydı sanırım, klasikleri okuma yaklaşımını zevkiyle ilişkilendirmesi: Onu beğenmem, bunu beğenirim. Bunu çok yadırgamıştım, has okur ya da yazarın bu ayrıcalığı (ya da lüksü) yoktur çünkü yazın bir yazarla ne başlar ne biter. Zevkimizin handikapı hep dışarıda kalan eksi bir’dir (-1). Bu nedenle doğru seçimden değil seçimlerin sesleşmelerinden, çokseslileşmelerinden söz etmemiz gerek. Dönüp dolanıp Borges, Atay, Pamuk, vb. diye diye yazımıza geometrik yer (odak), bağlama noktası kazık yükseltirsek bir süre sonra yörüneye girer, yazıdan ancak bir şey anlamaya başlarız: *Yenilik*. Borges yazının bir Şey’i mi? İndiriyor, haksızlık yapıyor gibi görünüyorum. (Evet, bunu yapmayı seçiyorum bazen.) Ama Murat Gülsoy gibi yazarların entelektüel donanımlarını tartışıyor değilim, alanımın dışında ve indirgemeyi yapan ben değilim hem. Yazarların kendileri. Çünkü Borges’i vb. aşan sonuçları oluyor bunun. Borges de öngörülmüş bir bağlamın içerisine yerleştiriliyor, daha kötüsü bağlamın çığırkanı (var)sayılıyor, oradan bir yazı tutumu, okulu çıkarılmak isteniyor, okulu yadsıyan okul, oyun-bazlık, çıkıyor çıka çıka, haliyle. Küçük usumuzun yarattığı bir tikanıklıktan söz ediyorum. Kant, Schiller kaynaklı oyun kuramıyla ilkesizcilik (oportünizm) ya da ardçağcı (postmodern) oyun kavramı (ki buna oyunbazlık, alicengiz diyorum ben) birbirlerine, iyi ya da kötü niyetle karıştırılıyor. Aynı sözcük ama aynı kavram değil. Karayergisel (İronik) olan biten; gelmiş geçmiş en büyük ussal yapıçözümün (Marx, *Das Kapital*, 1867) usu devrimci kılışının atlanması. Erk kuramlarını yalnızca büyük yapılar içerisinde değil en küçük birimlerde de çözmek (deşifre) bizi us düşmanı düzendaşlar gibi sahte isyancılar olmaktan koruyacaktır. Bu ülke (dünya aslında) eşitliğin biricik olanağı (imkân) usu

erle perdelemekten, erk yansıması olarak görmekten batacak batacaksa. Açmayacağım konuyu ama kendilerini direniş saflarında boyun eğmeyenler olarak gören bu insanların ne yaptıklarını görmelerini çok isterdim. Kendime kızgınlığımsa yine gerçekte egemen yapılarla eklemiş, erk üreticisi ve çoğaltanı bu pek demokrat (!) insanlara kişisel kaynak ayırıyor oluşumadır. Usumu başıma devşirsem iyi olacak. Sınırlı kaynağımı oyunbazlığa bağışlayamam. Bırakalım 'yeni', 'yine yeni', 'bir daha yeni' anlatım biçimleri üzerine araştırmalarını sürdürsün birileri, hiç sakıncası yok. Hatta böyle de olmalı. Bora Abdo ile benzerliğe dikkatleri çekmenin tam da sırası şimdi. Söyleşilerde benzer şeyler öne çıkarılıyor, bakıyorum da. Arkadaki karakter neredeyse aynı, dönemin yarat(t)ığı. (Bkz. Von Horvath, Musil, vb.) Orada da ilk bakışta parlak ama sonuçta kof yazı tutumları bir doyumsuzluğa, ilginçtir (ya da ironik) düşsüzlüğe (ütopyasızlığa) işaret ediyordu. Yazdım Abdo hakkında. Kuşkusuz Abdo'yu Gülsoy'dan ayrı olarak sürükleyen biçime ilişkin kaygılar da sözkonusu ve çoktu. Oysa günümüz küresel ölçekli ardçağcı yazarların neredeyse tipik diyebileceğim ve Murakami örneğinde özellikle saptadığım bir özelliği Gürsoy'da ister istemez yineleniyor. Düşlem (fantezi), gerçeküstülük, vb. asla bir amacın gidimli araçları olarak düşünülmediğinden seçmeci (eklektik) bir oyunbazlıkla (belki de düzenbazlıkla) düşsel kurgu yalın mı yalın, düz bir dilin üzerine döşeniyor ya da tersi. Böylece okur hiç yorulmadan yoruluyor. Zorluğundan değil, seçmeci, ardçağcı karışımdan (halita) ötürü. Murakami'de yanlış anımsamıyorsam sözünü etmiştim bunun. Kabuktaki düş gerilimi kurgunun sürükleyici motifi olarak bilinçle kullanılıyor. Okuduğumuz bir gerilim romanı değil ama gerilmiş bir roman. Okurun canına minnet...

*

Önceki yapıtlarıyla yeni metinlerini açık gizli ilişkilendirdiğini, okuru bu tür oyunlara hazırladığını söyleyen yazarımız, **Nisyan**'ın içerik açısından **Sevgilinin Geciken Ölümü**'yle (2005) ilişkisini belirtiyor ve ekliyor. Her yapıtında deneysel arayışlarının örneklerini ortaya koymaktadır ve **Nisyan**'da Alzheimer hastası roman kişisi yazarın ölümöncesinde bilincini yitirme ve anlaksal dağılmasını karşılayacak bir yazma biçimi denemiştir. Hasta roman kişisi *post it*'lere küçük, giderek anlamsızlaşan metinler karalamaktadır. NTV söyleşisinde bunu belirtmiş: "*Romanda farklı anlatım biçimlerini araştırıyorum. Hikâye etmenin güvenli yollarından saparak, daha karanlık deneyler yapmak beni başından beri çekiyordu. Metakurmaca bunlardan eğlenceli ve görece olarak daha popüler olanı. Yazdıklarımın büyük çoğunluğunda yazının, anlatıcının, hikâye kişisinin kurmaca olduğunu fark etmesinden kaynaklanan tekinsizliğin üzerine gittim. Bunlarda aşırı bir bilinçlilik hali söz konusu aslında... Şimdi Nisyan'da bunun tam ters kutbuna gidiyorum. Biraz İstanbul'da Bir Merhamet Haftası* adlı romanımla akrabalığı var yapısal olarak; tema olarak da **Sevgilinin Geciken Ölümü**'yle ilişkilendirilebilir. Dolayısıyla benim yazı çizgimin ilginç bir durağı oldu. Nisyan tüm bunlarla akraba olmakla beraber kendi başına bir deneyim oldu."

Kendi gerçek kederinden ürettiği bir yapıt olduğunu da söylüyor. **Nisyan**'ı nasıl yazdığını (tam bir deney sahiden) şöyle anlatıyor: *Tüm o kederli zamanların içinden geçerken kendi kendime bir ödev verdim: Her sabah bir sayfa yazacağım, gün be gün üreyecek bir roman olacak, 100 gün sürecek, kahramanımızın ne zaman yazdığını bilmediğimiz sarı not kâğıtlarının üzerindeki karalamalar... Hatta sonra vazgeçmemek için blog'umda yayımlamaya başladım. Böylece bu verdiğim sözü herkesle paylaşarak kendimi mecbur bıraktım. İlginç olan roman şekillenirken okurlarının da beraber o yolculuğa ortak olması. Hatta yazılan yorumlar oldu. Tüm*

bunlarla sessiz sedasız bir edebiyat deneyi gerçekleşti. Dolayısıyla yapıya önceden karar vermiştim. Ama içerdiği imgeler, hissedilenler gün be gün ortaya çıktı. Hem yapısı çok önceden sıkı sıkıya kararlaştırılmış hem de her şeyiyle kendi kendine büyüüp serpilmiş bir metin. Adamın dünyasının yavaş yavaş şekillenişinde beni büyüleyen, etkileyen bir taraf vardı. Halen de etkisi sürüyor. Tekrar okuduğumda yazılanlar hem bana aitmiş hem de değilmiş gibi bir duygu uyandırıyor üzerimde.”

Sonuçta yaratıcı metin tüm tekniklere (olanaksıza bile) açıktır. Seçimin kökünü kazımanın bir anlamı yok, hatta bunu imlemenin, göstermenin de. Ortaya çıkmış metin artık şu ya da bu bileşeniyle özdeş değil, yalnızca yazın adayı bir (yazınsal) metindir ve okur metne başka türlü bakmamalı. Bakmaya da yöneltilmemeli. Demek istediğim neden yazarın kendisiyle (Murat Gülsoy'la) bunca ilgilenmek zorundayız? Üstelik yazar yapıtının öngününe, berisine, kendisine gönderme yapıp durur? Yapıta değil bana bakın dercesine... Hayır, sayın yazar, sana bakmak, takılmak istemiyorum. Yapıt öte yanda boğulabilir bu yüzden. Onunla kendi biçimimde ilgilenmem gerek. İşim onunla olmak zorunda...

Gülsoy'un başa koyduğu Tanpınar alıntısında söylendiği gibi '*karanlık yaratır*' mı bilmem. '*Karanlık olsa olsa yutar*' bence. Gerisi bir dil kabartması, söylem (retorik) ya da değişmece (metafor) aynı zamanda. Ama işe yarar gibi görüldüğünden, dile kolay takıldığından hemence kullanıma giren bir sözce işte. Karanlık, ölüm ya da ona benzer bir şeyin ise, benzer mi bilemiyorum, düşün ya da, ne yaratıp ne yaratmayacağını asla bilemeyiz. Burada Freudçu sanatsal esinlenmelerin kolaycılığına gönderme yapmaya çalışıyorum. Hiç hoşlanmadığım şeylerden biridir. Kimi uyanık yazarlar daha çoğunu yapıyor, karanlıktan mit sağıyor. Borges bunun ustalarından yalnızca biri (mi acaba?). Böyle bir kuşaklar silsilesi (kanon) var. Yapıtı çözümsüz gize bağlamanın sayısız getirisi var ayrıca. Okuru içtikçe susuz bırakmak, aslında susuzluğunu arttırmak (Coca Cola?) gibi. Ölümü (karanlığı) bir değişmeceye bağlamak dünyaya verdiğimiz ilk tepkilerden biri olmalı. Ama karanlığın önünde bugün de tepkiseliz, değişen bir şey yok, süsleyip püslesek de. Sorun ölümü düşünmek, kurcalamak, hakkında soru çoğaltmak değil. Sorun ilişkiyi tersine çevirmek, anlatının kabul edilirliliğinin sürekli koşuluna dönüştürmek ölümü. İnsanın usunu ölüme takmak, yanıtız soruya bağlamak, yaşamı ölüme boğmak. Buna ben boş küme güzelleme diyeceğim. Süs(leme) sanatları da (yeni anlatım biçimleri araştırması) bununla ilgili olmalı. Ayrıcalıkların berkitilmesi, soyluluğun güvencelenmesi, kastların yeniden ona(yla)nması... Kuşkusuz hepimizin kişisel yaşamlarında yakın uzak ölüm deneyimleri vardır ve bunların az çok etkileri. Artık olmamak, insanın zor benimseyeceği bir durum... Düşlenemiyor bile. Yazar (sanatçı) için çekici olan nedir? Ölüme yol alan ve yolunda bilinci sıyrılan **Nisyan**'ın yazar kişisi ölümü *yazamamakla* ilişkilendiriyor. (Elbette kendiliğinden, doğallıkla yapıyor bunu ve asıl ilişkilendirense yazarın, yani Murat Gülsoy'un kendi.) Yazar için önemli olan konunun yazıya ge(tirilebi)len boyutu. Bu önümüze *post it*'leri ve fiziksel duyumu getiriyor. Gülsoy iki uca ittiği iki yazarı, nesneyi ve özneyi ayırıp sonra bağlıyor. İster istemez işlemde geriye kalan, yazarının yazdığını (nesne) göstermesi (gösteri) oluyor. Nedeni yazının her şeyi anlatıp bitirdikten, yazının kendisini eledikten sonra aslına dönmesi, yazının aslında kendini (yazmayı, yazma eylemini, eylemin eyleyicisini) yazmaktan başka bir şey olmaması. Flaubert, Mallarme, Proust vb.yle anladığımız (Bkz. Ranciere) saltık yazı (sanat) buna mı çıkardı, çıkmalıydı? Bugün Türkçe yazılanların birçoğunda bu hamhalat, biraz salakça özseverlik (narsizm) örneklerinden gına geldi, tiksinti desem yeri. Yazarın en güzel konusu kendi (yazar, yazı, yazma). Demek dünyanın deneyimi artık yazmanın öznel deneyimiyle başlayıp bitiyor. Saltık yazının bile (Flaubert), kendine bir uzaklaşımı (mesafelenme)

olmadıkça, yazı olanaklı mıdır? İkinci dereceden türevler dayancımızı daha nereye dek zorlayabilir? Diyeceğim şu: *Ben'i* unutmadan *Ben'i* kuramayız, derdimiz ille de *Ben* ise.

Okuru büyülemek, kafakola almak yazma sanatının zorunlu olmayan girdilerinden biri. Mesele okurda ya da yazarda değil, her ikisi ve ötekiler açısından kendini bu içler acısı durumda bulmakta. Sanatçı emeğini, enerjisini yalnızca biçimsel, teknik ataklara kilitleyemez, önemli olsa da. *Başka* ya da *yeni* peşinde sıçramak yapılacak en iyi şey olamaz. Bir de *iyi* yapılmış bir şey olduğunu, olması gerektiğini düşünmek, düşündürmek var. Nedir bu? El sıkışmak, tanışmak, ötekinde kendi nedenine ulaşmak... Yalnızca seslenmek değil, *ötekine* seslenmek. Yazar ve okur ve aradaki herkes, kendi konularını ötekinden *yana* ve *ötürü* sürekli bozunuma uğratmak zorundadır. (Benim anladığım bu.)

Bilinç dağıladurdukça ve çözüldükçe dil kullanımında değişimlerin, dönüşümlerin özenli gözlemi bir çözümleme niyeti olabilirdi **Nisyan** için ya da benzer teknikle yazılmış başka (öte) yapıtlarla bir karşılaştırma. Beni aşardı koşullarımda. Aşağı yukarı Murat Gülsoy'la ilgisi az olsa da söylemek istediklerimi söylediğimi düşünmek zorundayım. Belli bir düzeyi çoktan tutturmuş Türkçe öykü, roman yazarı biri var karşımızda. Görmezden gelmek çok yanlış olur ama onun bize gösterdiğiyle yetinmemek de doğru olacaktır. Yazarın da katılacağı gibi, öyle tiksiniç bir çağda yaşıyor ve soluyoruz ki bakışımızı ikileyen (paralize eden) tüm öncü (avangard?) atakları kuşkuyla ve yine kuşkuyla göğüslemek zorundayız. Bu oyun o oyun değil. Oynanacak oyun bu değil. Yazınımız, sanatımız mezarötesinden ses veriyor, aslında veremiyor bile. Ölü(m) güzel değil, bunu bilemeyiz. Şu bedeni ve yaptığı, kendi yaptığı seçimi göstermek şimdi ve burada daha çok gerekli... Neyi seçtiğini bilmeli herkes. Belki teknik(ler) tam da bu iş içindir. Hadi görmemiz gerekeni görmemiz konusunda elinizden geleni yapın! El sıkışalım.

Genç yazarımız ne sorumlu, ne suçludur. Düşüncelerinin başka olduğunu da sanmıyorum pek, yazdığına bakarsak. Sorgulayan, araştıran, bunu özgüvenle yapan birisi... Bunların tümü de iyi üstelik. Başka iyi şeyler de eksik değil. Eksik olan şey, okurları ve yazarları aşan bağlamın imi... Evrensel tin...ki kurmacadır.

Eh, bu genellemelerden sonra yapıta inmek kolay olmayacak. Bana göre **Nisyan** eli yüzü düzgün bir roman. **Yalnızlar İçin Çok Özel Bir Hizmet**, 'yine yeni' arayışlarının geçiş dönemi ürünü gibi göründü bana. Bilimkurgunun kısa ama şanlı yakıngeçmişini düşgücünü uçurdu diyebilirim. Bu büyük ve eklemlenmiş anlatının bir parçası olmak hiç kolay değil, daha baştan yarışa bunca geriden başlamak da bir başka sıkıntı. Denemek doğru ve deneyci yazarımız Murat Gülsoy'un eninde sonunda ve daha da bulaşacağı bir konu ayrıca. Buradaki deneyim, Frankenstein süreği, eski bir deneyim. Ama Frankenstein'ı ceset (öykü) dokularından, öğelerinden çatılan metiniçi bir yaratık gibi değil, metnin kendisi olarak, üretilmiş metin(sel bağlam) olarak düşünmeliyiz. Seçmeceli (eklektik) bir ilkel uygulamayı (teknoloji) gösterisi olarak (geçmiş özlemi, nostalji de işin parçası) ayrı türden, doğadan metinler aynı yapay birlik (örge) altında bir araya geldiğinde, ucube (!) belirlediğinde yaratıcısına (roman türüne) dönüp onu yok etmeye kalkar mı canavar? Sonuçta ökelik (dehâ), yazar bilgeliği okurun ökelğine, bilgeliğine sırtlanıyor, güvenip yaslanıyor bana kalırsa. Anlamı şu: Ökeyi alkışlayan olsa olsa ökedir, çünkü azı, ökeyi kurtarmaya yetmez. Bunun için özel yazara özel okur gerekir. Özel yazardan ötürü okuru özeldir ya da tersi. Ama hakkını teslim etmek gerekirse ardçağcılık hangi kertelere varmış olursa olsun, şu oyunbozan yazar-kişinin silinemez varlığı, yani en son tümleş kuralsızlığı (deregulasyon), dizgesizliği olanaksızlaştırıyor. Soruyorum, getirisi de gözönüne alınırsa, iyi mi, kötü mü? Tanrı yaratıklar(ın)dandır. Adına boşluk da deseniz...

Hurufat (abece), sözcük de değil, imge tüm metinleri ortaklıyor, nice yırtınsak da. Yazı yüzgörümlüğü için oradadır, öteki yazıdan dolansa da. Ama dolambaçtır eninde sonunda ve yazı yazıyı söker gibi görünse bile sürer. Ay(kı)rılık göstermelidir. **Önsöz, Yalnızlar İçin Çok Özel Bir Hizmet, Sonsöz, Ekler** yarattığın dört ay(kı)rı bileşeni olsa ve metnin patlamasını amaçlasa da, yazanın (bağlamın) içinde yazıdan yazıya, imgeden imgeye geçilir. Ha, bir yazı cumhuriyeti, eşit yazılar hukuku, yazı yurttaşlığı olmasın? Çünkü altı üstü, önü yanı, sağı solu yok işte. Yan yana konmuş, tümü eşit. Bir de böyle anlatılmış, böyle bakılmış demokrasisi, hoşgörüsü. Bu tez savunulabilir bir tez Murat Gülsoy yazıları için, ama savunan ben olamam.

Çok parçalı, eklemli, uyumsuz (!) dokulu ama bir o denli kasıtlı çatılmış bu roman Gülsoy'un sahici, özden kaynaklarına gönderilmiş bir selam kuşkusuz. Neredeyse bundan ibaret diyeceğim. Araya sıkıştırılmış en uzun bilimkurgusal metin piyasa ya da okur ödününden çoğu değil ve diğerlerinin gerekçesi. Bana göre sıradan, tek başına ayakta duramayacak bir bölüm. Diğer bölümlerle kalkıyor ve soluk alabiliyor. Zaten yazarın da derdi kurgusal bölüm değil gibi görünüyor. Asıl kitap bir derlem, sunum, bir aynalar oyunu. Kılıktan kılığa giren yazı. Yazı evreninde açılan yazı evrenleri, yazı oyukları, ikizlenmeleri, koşutluklar, yanılısamalar, gölgeler, düşler... Bu dönüşümü (metamorfoz) başlıca ana izleklerinden biri olarak irdleyen Murat Gülsoy, bir sonraki atağında somut yazıdan somut yazıya, oradaki metinden oradaki metine yanaşmaya, sıçramaya dönüm bir deneyim peşinde. Kes(ik/inti)li içerik yazıların (harflerin?) sürekliliği içinde birgün son atım barutunu bitirir mi? O zaman kitabın yanında kitap, yazının yanında yazı, vazunun yanında vazo, nesnenin yanında nesne ötekine dönüşür. Kendisi şöyle diyor: "*Tüm parçaları değişik zamanlarda yazdım. İsteyen önsöz, sonsöz ya da ardından gelen eklerle hiç ilgilenmeyebilir. Sadece ana hikayeyi okuyarak da tatmin olmak mümkün. Ekler hikayenin arkasını görmek isteyenler için var. (...) bir tür kolaj gibi düşündüm. Farklı şeyleri bir araya getirdim. Her okurun kitabı baştan sona okuması gibi bir şey yok kafamda.*" Ekliyor: "*Roman yeni anlatım ve kurgulama biçimlerinin araştırıldığı bir edebi kurmaca türüdür. Benim için yeni anlatım biçimlerini araştırmak özellikle de kurgu ve yapı açısından çok önemli. Tek boyutlu bir olay örgüsünün içine sıkıştırmak istemiyorum anlatacaklarımı. Sıkıştıramıyorum da zaten. Hep dışarıda kalan bir şeyler oluyor. Bu sefer kitabı kurarken bu dışarıda kalanları içeri almaya çalıştım. Önsöz, sonsöz, ekler, siyah sayfalar hep bu çabanın görünüşleri.*" (NTV-MSNCB, 19 Şubat 2013)

Gizli açık göndermeleri sayısız kitabın **Önsöz**'ü yazarın (anlatıcı?) Borges'e yaşam, yazı, okumak vb. üzerine düşüncelerini yazdığı bir mektup biçiminde. Kuşkusuz bir saygı sunumu, teşekkür, hatta ayinsel diyebileceğim bir giriş. Bu konuda karşı düşüncelerimi erteliyorum.

Kurgusal bölüm (**Yalnızlar İçin Çok Özel Bir Hizmet**) yukarıda belirttiğim gibi diğer bölümlerin canından yiyor. Kendi başına yaşama şansı oldukça zayıf. İçerikle ilgili olmadığımı belirtmem gerek yok.

Sonsöz: Bu Akşam Beni Bekleme Çünkü Gece Siyah ve Beyaz Olacak bir Nerval dizesi (yanılmıyorsam) ve yazar (?) Nerval'in yıkımı, 'siyah ve beyaz' gecesi içinde kendi izini sürüyor, soruyor: "*Neden durmadan intihar etmiş yazarlara yöneliyorum? Neden onların peşinden ölüm denilen o karanlık coğrafyayı keşfe çıkıyorum? Bir gün intihar edebilirim korkusu yüzünden mi? İnsan korktuğundan büyülenirmiş... Yazmamın nedeni de buydu belki... Kurmaca hikâyelerle varlığımı çoğaltmak. Öykülerin, romanların sayfaları arasına saklanmak. Delilik gelip beni bulmasını diye. Ölüm meleği, o göklerde istediği kadar dolansın melankoli tanrıçası kılığına bürünüp. ben metinlerden ördüğüm bu labirentte kendimi kaybedeceğim. değil başkaları, asıl ben bulmamalıyım kendimi. Gücüm yettiği kadar yazmaya devam*"

edeceğim. Metinlerin arasında oluşan bu sonsuzluk beni ürkütmüyor artık. Gözümü dikip bakıyorum kendi yarattığım bu uçuruma...” (175) Ya acı da oyunun bir parçasıysa ve bu yüzden daha az saygı gerekmiyorsa...

Ekler bölümünde üç ek yer alıyor. 1’den 7’ye dek (10 ya da 9 değil, 7) Sayıların Gizli ve Güncel Anlamları ilk eki oluşturuyor. Bir tür sayı falı, numeroloji. Kuşkusuz bu aldatmacası. Çağrışımsal, bence sıradan bir deneme. Sıradan(lık) genel yapıtın (**Yalnızlar İçin Çok Özel Bir Hizmet**) bir girdisi olarak yorumlanabilir mi? Birçok yazar sıradanlığı başarıyla gerece dönüştürmüştür. Sanırım başarı yüzde yüz, kesin değil bu tür denemelerde. İkinci Ek, Ayışığında Yazılanlar, yine başka ve ilgisiz (ilgili?) raftan çekilerek, yine kasıt ve amaçla (ki bu amaç yazı anlayışı, poetikadır) başka zaman ve yerlerde başka niyetlerle üretilmiş metinlerin yaratığa katıştırılmasından başka şey değil. Metnin kendisi değil, işlevidir (0 ya da 1, değişmez) önemli olan.

Son ek, **Kara Sayfa** ise kurgusal anlatının bilincin çöktüğü noktada kararmasının simgesel anlatımı olarak arkalı önlü kara bir yaprak biçiminde kitabın ortalarına (s.137-38) yerleştirilmiş. Yazarımız, Sterne’e de (**Tristram Shandy**, 1759) selamını yollamış zaten. Sanırım Önsöz’ünde... Kısa ek şu tümceyle başlıyor: “*Bu kapkara sayfa yaşadığımız kötü günleri unutmayalım diye.*” (203)

Sonuç:

Tüm bu denemelerinden vara(maya)cağı yeri merak etmekten başkası gelmez elimden.